

ФРГ

„LITFASS“, Berliner Zeitschrift für Literatur

В най-голямата на света библиотека за книги, периодика и ръкописи на немски език „Дойче Бюхерай“ в Лайпциг могат да се открият десетки, дори стотици литературни списания от Федерална република Германия, Австрия, Западен Берлин и Швейцария. Заглавията им са различни — от чисто литературни до символични: „Литератур унд критик“, „Литературмагацин“, „Литерарикум“, „Меркур“, „Дас Нахткафе“, „Тинтенфиш“, „Кактус“ и др. Съдържанието им също варира в широки граници: наред с проза и поезия се поместват културно-и обществено-политически статии, хумор, графика и фотографии. Не остават незасегнати и „актуални“ за Запада теми като дисидентска литература, демократически социализъм и др. Част от тези списания са „еднодневки“ — съществуват съвсем кратко време и излизат с няколко книжки. Други съществуват вече десетки години и са се утвърдили на литературната сцена на Западна Европа, като например „Акценте“ (излизашо от 1953 г.), „Курсбух“ (от 1965 г.), „Меркур“ (от 1947 г.), „Литератур унд критик“ (от 1966 г.), „Нойе рундшау“ (от 1889 г.). А някои са започнали своето съществуване едва преди 2—3 години като издаването от Хайнрих Бьол, Гюнтер Грас и Карола Щерн списание „Л 76“ за политика и литература (от 1976 г.).

Ако проучим цялото многообразие от литературни списания в споменатите страни, тяхното съдържание, тематика и читателска публика, ще констатираме две техни характеристики. Налице са различни прослойки на културни и литературни кръгове, представители на разнородни течения в областта на литературата и изкуството, писатели, критици и издатели, които правят опит да популяризират своите възгледи и позиции, да ги разпространяват, да спечелят читатели и привърженици. Някои от тях успяват и се утвърждават чрез качеството и актуалността на публикуваните материали, чрез значимостта на привлечените автори или по чисто конюнктурни причини. Други прекратяват своето съществуване, без да са получили дори минимална известност. В борбата за утвърждаване и спечелване на читатели издателите и редактори прекратяват тесните рамки на ли-

тература, поезия и литературна критика и разширяват полето на публикации чрез авангардистични опити, политика, изобразително изкуство, естетика, хумор и много снимков материал. Така чрез достъпни материали с по-голям тематичен диапазон се цели превръщането на едно чисто литературно списание в периодично издание за по-широка читателска публика.

„Литфас“, берлинско списание за литература, излиза от 1976 г. в Западен Берлин. Наречено е по името на Ернст Литфас, немски печатар, пръв предложил да се използват колонки за обявления и афиши. Вниманието ни към това списание бе привлечено от кратка анотация за фестивала на смеха и сатирата в Габрово, както и за Дома на хумора и сатирата в този град, поместена в кн. 14 от септ. 1979 г. Следваха анекдоти за габровци и карикатури и снимки от изложби в Габрово. Оказа се, че на страниците на издаването от Асен Асенов списание са публикувани и други материали от и за България. В кн. 12 от дек. 1978 г. е поместена като литературно писмо от България статия от Иван Цветков, в която се прави преглед на развитието на българската култура и литература в исторически аспект от техните начини до наши дни. Подчертано е значението на съвременната българска литература и редица нейни представители, като Павел Вежинов, Богомил Райнов, Андрей Германов, Слав Караславов, Йордан Радичков и други млади поети и белетристи. След статията издателът помества кратко стихотворение от Любомир Левчев, както и списък на книгите от български автори, които могат да се набавят на немски език във ФРГ: Д. Димов „Тютюн“, Л. Живкова „Лондонското евангелие“, „Словото — мое оръжие“, българска революционна лирика, „Стихове“ от Любомир Левчев и др.

Ако се прелисти по-нататък списанието, ще открием, че през трите години на съществуване (то излиза четири пъти годишно), са помествани няколко пъти преводи на разкази от Хайтов и Радичков, на стихотворения от Далчев и Левчев, както и второ литературно писмо от България, в което между другото е подчертано значението на сп. „Пламък“ за литературния живот на страната.

За да се определи мястото на списанието сред литературната периодика на немски език, бихме избрали два критерия: материалите, които се поместват в него, и отзивите

на литературната критика. Характерна концепция на списанието е тематичната определеност на всяка книжка. Така темата на кн. 11 е „Герои“, на кн. 12 — „Провинция“, на кн. 13 — „Суеверие“, на кн. 15 — „Игра“, като голяма част от материалите се ориентират именно по съответната основна тема. Друга особеност представляват „Литературните писма“ от чужбина — една рубрика, в която в сбит вид се съобщават най-важни черти от развитието на литературите в различни страни, например Индия, Италия, ГДР, Китай, България, Румъния, Унгария и др. Поместваните снимки и графики са непосредствено свързани с литературните материали по съдържание и тематично, така че между тези две части се постига взаимодействие и допълване. По страниците на списанието не се открива евтина сензация, същевременно трябва да се има пред вид, че „Литфас“ излиза при капиталистически условия и отпечатването от него материали и информации са подчинени на определяните от средствата за масова информация тенденции в западните страни, както и на конюнктурата в тези страни.

Западноевропейският писател и литературен критик Хелмут Хайсенбютел, който през 1977 г. направи преглед на всички по-важни литературни списания на немски език, се спира в отделна статия на „Литфас“ като едно от най-представителните измежду по-новите, наскоро основани списания, определяйки го като издание, което трябва да се поощрява и развива, защото отразява състоянието на литературната сцена на средата на 70-те години, и се произнася, че то е един своеобразен мост между Изтока и Запада, като помества редица материали за и от литературите на социалистическите страни.

В. В.

ИТАЛИЯ

„AUSONIA“, бр. 3—4, г. XXXIV, 1979, Сиена

Макар да излиза в един от малките провинциални градове на Италия — Сиена, двумесечното издание за литература и изкуство „Аузония“ е едно от авторитетните литературни списания, което със своя двоен бр. 3—4 за 1979 г. е на прага на своята тридесет и пета годишнина. Неговият основател-директор Луиджи Фиорентино, виден поет и литературовед, професор при Факултета за чуждестранни студенти в Сиенския университет и преподавател в същото време по история на италианската литература и по испанистика при университетите в Триест и Пиза, е в числото на крупните съвременни италиански поети, автор на няколко стихотворни сборника и на една многотомна „История на италианската литература“, полу-

чила в самата Италия и в чужбина висока оценка заради критическия език и стил на автора и като „гран маестро де ла литература“ по думите на аржентинската проф. Ирма Каироли. Известният италиански критик и историк проф. Франческо Биондолло още с появата на първите томовете от Фиорентинова „История на италианската литература“ определи последната като „бележито, значително дело“.

Броят, който имаме пред себе си, вече по традиция на списанието започва с преводи из латинските класици Теренций и Лукреций, дело на латиниста Розарио Физикела. Тези преводи биха били щастливо допълнение, ако италианският автор ги снабдеше с кратки пояснителни бележки, отбелязвайки между другото епохата и мястото на двамата латински лирици в римската литература.

Между критическите публикации в броя на списанието видно място заема интересният очерк на триестския проф. Бруно Майер, озаглавен „За едно критическо издание на произведението на Итало Звево“. „Когато един писател — пише Бруно Майер — стигне, по общо убеждение, до равнището, което може да се нарече „класика“, а такъв бے съмнение е случаят с Итало Звево, налага се публикуването на едно критическо издание на неговите произведения. Самият аз — добавя критикът, както е известно, редактирах между 1966 и 1969 г. изданието „Опера омниа“ на Звевовите произведения в четири тома при миланския издател Андреа дал'Олио. Но имам съзнанието още в момента, когато се нагърбих с тази тежоба, за сериозните ограничения на начинанието, предназначено за една широка публика, а не само за ограничен кръг критици и специалисти. Бе едно издание „Вулгата“ на Звевовите писания. Изданието обхващаше: том I — писма; том II — „Един живот“, „Сенилитата“ („Старост“) и „Съвестта на Дзено“; том III — разкази със заглавия „Новела за добрия старец и за хубавата девойка“ и „Кратко сантиментално пътуване“, излезли съответно през 1929 и 1949 г.; статии, есета, басни, страници от дневник и пръснати писания, следвани от разказа „Специфичното на доктор Менги“, публикувано в 1954; том IV — Комедии, възпроизведени по изданието от 1960 под редакцията на Умбро Апонио.

Ограниченията на това издание — пояснява Бруно Майер — са предимно две. Първото се състои в това, че то възпроизвежда главно текстовете от предшестващите издания на дал'Олио, а именно три романа и „Новелата за добрия старец и за хубавата девойка“ и разказите, които я следват, и от изданието Мондатори, т. е. всички други писания с изключение естествено на „Племето“, четири малки разказа под наслов „Ние от трамвая Сервола“, статията „Половин век италианска литература“, страницата за Джойс и „Автобиографичен профил“ от архива на Летиция Фонда Савио, дъщеря на Звево.

„Епистоларио“ („Писмовник“) на Звево бива обогатен с няколко писма, които трябва да бъдат включени в едно негово преиздание, а именно: писма до Джовани Комисо (италиански писател — Н. Д.), писмо, адресирано до писателя, журналиста и литературния консултант на издателя Капелли Атилио Фрескура от 10 ян. 1923 г., писма до Монтале, едно писмо до Джойс от 1926 г., включено в изданието на Бруно Маер на Звевова пресписна (картелджо) заедно с писма на Джойс, Ларбо (френски писател-италианист — Н. Д.), Кремийо (френски критик — автор на една „Панорама на италианската литература“ — Н. Д.), Мария Комьен, Монтале и Валерио Яхер, както и писма на Алберто Карочи, директор на сп. „Солариа“, публикувани от италианския критик Джулиано Манакорда.

„С преиздаването на „Епистоларио“ — пише в заключителните си страници проф. Бруно Маер — би могло да се приключи изданието и изобщо критическото издание на целокупното творчество на Итало Звево.“

С интерес се четат кратката и съдържателната статия на Волфанго Росани под оригиналното заглавие „Лабиринтите на Бонтемпелли“. Още с началните си редове Волфанго Росани казва: „Масимо Бонтемпелли“, един от най-своеобразните и талантливи писатели на италианското „Новеченто“, разкрива своята нарративна сила в най-немислими и парадоксални решения и в постепенния преход от приключението към чудотворното, към мита. Неговите разкази и най-добрите му романи са живо и ярко свидетелство за тази постепенна тематика, която се разгръща в сферата на една поетичност (poeticità) и която някои критици са поискали да дефинират като рефлекс на една ярка мисловност, склонна да възприема по особен начин изкуството в смисъл на една чиста фантастична игра; игра, която, от една страна, да оставя впечатление на безполезна литературна арабеска, която „нищо да не казва“, а, от друга, да бъде тълкувана (намекаваме за де Роберти, виден съвременен италиански критик — Н. Д.) като „сатира на външностите“ или по-добре, както забелязва Чеки (Емилио Чеки, бележит италиански критик от периода до Втората световна война — Н. Д.), като „ирония на външностите“. Навлизайки по-нататък в разбор на Бонтемпеллевото творчество и цитирайки оценките на талантливи и авторитетни критици като Джакомо Дебенети, Алберто Спани, Моимияно върху основните насоки на творческия процес у Бонтемпелли, авторът на статията Волфанго Росани пише: „Три момента има, в които могат да се резюмират най-високите постижения на Бонтемпелли: те са: „Син на две майки“ — една човешка и трогателна история на две жени спрямо едно оспорвано дете, над което и двете извяват право да притежават (библейската притча тук е очевидна); „Животът и смъртта на Адрия и на нейните де-

ца“ (1930) — тъжната самотност на изоставените деца; „Семейството на железаря“ (1932) — приключението на един човек, обвинен в престъпление, което не е извършил; но особено „Хора във времето“ (1937) — най-прочутият и органичен роман на Бонтемпелли, в който авторът изгражда с артистична сръчност една фаталистична история, наречена „закон на астролога и абата Клименти“, по силата на който на всеки пет години с една ужасяваща точност умира член на една и съща фамилия; по този начин Бонтемпелли успява да построи серия от дълбоко и силно драматични човешки съдби... Същата магия, същата абсурдност, срещаме и в един от най-сугестивните романи на писателя; касае се до „Волата в 1946 г.“ — роман, където писателят е показал своите най-изящни и проникателни данни на творец на магическия реализъм. Тук, сред тази френезия на учудване и възбуда, още критикът Емилио Чеки можеше да види и потвърди присъствието на един автентичен лиризм. Във „Волата в 1946 г.“ е разказано приключението на едно дете, което се ражда по една чудна случайност край един водопад. Майката умира при раждането и малкото същество получава един вид своето кръщение от струите на спускащия се в долината водопад. От този символичен момент авторът разгръща серия приключения, които имат за героиня детето, видно като едно почти безплатно същество, подобно на водата, пробягващо като скъпо видение, което насетне, станало голямо, ще играе ролята на жена, родена от живота, но която самият живот с всички свои коварни уловки не ще може никога да измами и опорочи... Същите неща биха могли да се кажат според Росани за „Невърната любовница“ (1953) и за всички къси разкази или „гротески“ на Бонтемпелли, написани в маниера на Палаески или на Яхер (видни съвременни италиански белетристи — Н. Д.) със силно подчертан сатиричен елемент, писани около годините 1919—1925 и събрани през 1960 г. в един единствен сборник под наслов „Чудеса“. В тези кратки композиции — бележи поетът Еудженио Монтале — Бонтемпелли доведе до съвършенство своя магически реализъм. В заключителния си извод Монтале утвърждаше, че „предмет на Бонтемпелловата фантазия не е животът като *чувство* (sentimento), но като *образ* (immagine), естествено значим образ и следователно емблематичен спрямо едно дълбоко човешко състояние. Касаеше се — пояснява Волфанго Росани — не до някаква абстрактна, произволна игра, до „изкуство за изкуството“ според известната атакувана формула, която някои критици приписаха на Бонтемпелли, но до истинска творческа фантазия, поставена в служба на един човешки опит, неопровергаващ никога истинските измерения на живота.“

В рубриката „Четива и хроники“ спира вниманието ни рецензията на критика Еttore Мацали върху сборника очерци на Уго Дотти

под наслов „Петрарка и модерното съзнание“ (издание Фелтринели, 1978, Милано). Сборникът съдържа голяма част от работите на Дотти, писани в продължение на повече от едно десетилетие, както и „епистолариума“ на Петрарка, частично преведен и коментиран от италианския автор. При внимателния прочит на сборника се чувства енергичната воля на критика да изтръгне „аретинския“ поет от скованите и изкуствени образци на *декора*, за да направи от него един революционно културен деец от европейско измерение, един възбудител на духовна енергия, един творец със здрава опора за бъдещи открития в контекста на „един във висша степен прогресивен процес“. „Големият хуманистичен път, извървян от Петрарка — пише Еторе Мацали, — богат на открития и на стимули, не е прочее нито политически, нито религиозен, т. е. не се намираме пред един новатор, пред един основател на лаически и прогресивни институции; Петрарковият път обаче е екзистенциален. Новият човек, който поетът сочи у себе си, е човекът, който търси едно решение (което изглежда да се използва винаги в момента, когато се вярва, че е достигнато) за смисъла (*perché*) и начина (*modo*) на съществуването... Книгата на Дотти — пише Мацали — има прочее своя енергична физиономия, своя виталност и се числи с пълно право в кръга на неособено честите исторически издирвания, където учители на Дотти са, от една страна, Лукач (известен европейски философ-марксист от унгарски произход — Н. Д.), и, от друга, Аuerбах (немски мислител-критик), но се чувства тук още и тонизиращото присъствие на Крочевия историцизъм, филтриран и

обогатен различно от Грамши (италиански философ-марксист, един от основателите на Италианската комунистическа партия — Н. Д.) и Фубини, на когото Уго Дотти е бил ученик.“

Твърде богатото и интересно съдържание на този брой от „Аузония“ се допълва от разнообразен литературен материал, който предлага на читателя съдържателни четива и му доставя полезна информация както из италианската, така също и из други национални literatury. Заслужава да отбележим тук цикъла стихотворения на четирима венециелски поети с кратки бележки за всеки един от тях: Беатрис Мендоса Сагарсасу, Сесар Давид Ринкон, Матилде Мармол, Еухени Мотехо, интересното есе на тема „Скулптура и литература“ от Доменико Мандзела, очерка на Уго М. Паланца „Нихилизмът на Иняцио Силоне“ — виден италиански писател, автор на трите крупни романа, преведени на редица езици: „Фонтамара“, „Хляб и вино“, „Семе под снега“, произведения ярко реалистични и политически тенденциозни, които принудиха автора им да живее като изгнаник във от родината си. Иняцио Силоне почина преди няколко години в Швейцария.

Между хрониките с интерес се четат критическите бележки на Луиджи Фиорентино върху хумано-културните отношения между Испания и Франция на тема „Велес, Монтерлан и Сито Алба“, „поетическият преглед“ на Пиеро Пицарели, информационната статия върху „италианската култура в днешна Гърция“ от Винченцо Маскаро и редицата рецензии за нови италиански публикации през последните четири-пет години.

Н. Д